

Intervjuer med slakteriernas sakkunniga

Tulevaisuuden Vapaaporsitus Suomessa/ Frigrisingens Framtid i Finland, Helsingfors Universitet 2021

Snabblänkar till innehållet: [Boxen och dess inredning](#), [ingång till boxen och renhållning](#), [grishörnan](#), [kommersiella boxar](#), [miljö](#)

[Kortvarig fixering av suggan](#), [utfodring och vatten](#), [grisningsskedet](#), [smågrisdödlighet](#), [stora kullar](#), [hantering av suggan](#)

[Annat viktigt](#)

Fråga	Snellman Köttförädling Ab	A-Producenter Ab	HKScan Ab
Boxstorlek	<p>2019 gjordes 6–6,5 m². 2020 rykte: stödet kommer att kräva 7m² – den storleken byggs nu.</p> <p>Liggande stor sugga fyller 2,20–2,30 m → boxen kan inte vara smalare än 2,5 m → kvadratisk utrymme 2,5 x 2,5 = 6,25 m².</p> <p>Under 6 m² är för lite, eftersom suggans vändning begränsas. 6,5–7 m² verkar lämpligt.</p> <p>Boxen får inte vara för stor, eftersom växelverkan försämras om suggan ligger på annan plats än grisarna, vilket minskar på digivningsgångerna. Särskilt sommartid söker sig suggan till spaltgolv. Det finns en</p>	<p>Nu byggs från 6,5 m². Trycket på större boxar är stort, eftersom boet borde vara stort (större) och långt fodertråg planeras (för gemensam utfodring).</p> <p>Boxen får inte vara för stor, så suggan kommer för långt från boet.</p> <p>I Danmark gör man t.ex. mindre boxar än i Holland. Den danska modellen kan inte enkelt tillämpas hos oss: helpalt, torrutfodring.</p>	<p>Den ”nya gård” som förekommer i svaren är en nybyggnad, i vilken flera lösningar testas. Produktionen inleds i slutet av 2021.</p> <p>Inte enbart fråga om kvadratmetrar – i en dåligt planerad stor box kan suggan t.ex. kanske inte vända sig.</p> <p>6,5 m² är minimum – spädrigshörnan och vändcirkeln kan göras tillräckligt stora, vilket är viktigast för boxens funktion.</p> <p>Boxen kan vara för stor för grisarna, men inte för suggan. En kall gris blir kvar på sitt ställe, i värsta fall något hörn om avståndet till boet är för långt.</p> <p>Överväg vilken nytta det dyra tilläggsutrymmet ger.</p> <p>Golvet är mycket viktigt!</p>

	<p>del praktiska erfarenheter av för stora boxar som t.ex. har lett till brunst under digivningen. Dessutom är större dyrare.</p> <p>Boxen ska inte vara för lång eller smal. Mera kvadratisk form verkar fungera bättre.</p>		
Boxens utrymmesindelning: Mellanväggar	Närmst i avdelningar där gamla boxar omändrade till fria, men nya byggs inte.	Byggs inte.	Byggs inte. Gör det svårare för suggan att svänga och utrymmet inte tillräckligt (alla gårdar har häck som går att öppna)
Boxens utrymmesindelning: Indelning i funktions-/aktivitetsområden	<p>Golvmaterial som delare. Suggan vill inte ligga på gjutjärn. I 6,5–7 m² boxar inte utrymme för indelning, i större kunde man ha en separat gödselgång. I stor box risk för att suggan ligger i gödselgången.</p> <p>Suggan lägger sig gärna med trynet i den riktning där skötarna i allmänhet rör sig och från vilket de kommer in i boxen, särskilt om spjalgrind som man ser bra igenom – suggan övervakar och skyddar sitt bo och sina grisar.</p>	Boxens bakre del är i praktiken gödselgång. Framför allt eftersträvas god hygien på spalten och genom kontrollerade förhållanden.	<p>Spalt längs boxens väggar bra för hygien.</p> <p>På en ny gård strävar man till att styra suggans liggbeteende genom att leda in sval luft i boxens främre del (särskilt vid varmt väder).</p>
Suggans vändkrets	Boxen kan inte vara smalare än 2,5 m, eftersom en stor sugga är över 2 meter lång, särskilt då den ligger avslappnad. 2 m vändkrets är helt ok. 140 cm vändkrets skulle i princip vara möjlig, suggan kan vända sig i ett sådant utrymme (iakttagelse från slakteriet, där gångarna är 140 cm).	1,7–2 m behövs för att suggan ska kunna svänga.	Minst 180 cm på trynets höjd (inte golvet). Konstruktionen av grindar och andra hinder har också betydelse. Behöver inte vara suggans längd eftersom suggan böjer sig.

<p>Skydds-konstruktioner: Allmänt</p>	<p>Skyddskonstruktioner är viktiga särskilt för gamla suggor. Utförs enligt box och behov: Man ser hur boxen fungerar och vad/vart det behövs.</p> <p>Rekommenderas inte att alla väggar fylls med skyddskonstruktioner genast, eftersom de kan vara till skada också, t.ex. om grisarna gömmer sig.</p>	<p>Skyddskonstruktioner rekommenderas på alla väggar. Suggan lägger sig intill vägg för att ge di och någonting behövs som skydd för grisarna. Öppnad häck bildar två väggar, dessutom ett skyddsror bakom.</p>	<p>Skyddskonstruktioner behövs. I praktiken öppnad häck och skyddsror.</p> <p>Också viktigt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suggan ska lockas att ligga på rätt ställe (golv, inluft) • Suggans välmående och bra fötter mycket viktiga • Nöjd och mätt sugga hålls i boet • Grisarna lockas till boet genom kontrollerade förhållanden <p>Hur stora risker vågar producenten ta genom att lämna bort skyddskonstruktioner? Det finns suggor med hög spädgrisdödlighet.</p> <p>I Sverige finns konstruktioner runt boxen, dock är boxar och förhållanden annorlunda där (t.ex. inluft på spalten, vilket lockar suggorna dit vid varmt väder).</p>
<p>Skydds-konstruktioner: snedväggar</p>	<p>Endast lutande rörvägg av gammal häck på någon gård, inte andra. Fast vägg upplevs som besvärlig, dålig sikt. Tillräckligt långt från väggen.</p>	<p>Lutande väggar byggs inte.</p>	<p>Byggs inte, flera problem: inget utrymme, försämrar sikten.</p> <p>Bra fäste på golvet viktigare: en sugga som en gång halkat illa börjar lägga sig okontrollerat.</p>
<p>Skydds-konstruktioner: skyddsror</p>	<p>Närmast av dessa finns det.</p>	<p>I boxens bakre del, 20 cm från golvet och 20 cm från väggen.</p>	<p>I boxens bakre del.</p>
<p>Golvmaterial: fast eller spalt?</p>	<p>Allmänt: Boxar som byggs i gamla avdelningar har i typiska fall delvis spaltgolv som fungerar bra. Helt fast golv</p>	<p>Allmänt: Boxens viktigaste element är: golv, smågrishörna, luftväxling, kontroll av förhållandena.</p>	<p>Allmänt: Mosaik av golvtyper vanligast, men plasten är hal för suggan. Svårt att hålla springorna mellan elementen rena.</p>

<p>är ohygieniskt (vått), men ett dränerat golv hålls torrt.</p> <p>På ett fast golv fungerar strö och bobyggnadsmaterial bra. Halka och strävhet ska kontrolleras.</p>	<p>Golvet ska vara av plast, inte betong. Plasten är överlägsen betong på följande delområden: grisarnas hud, hygien (diarré), renhållning, tvätt, torkning.</p> <p>I mosaikgolv är springorna en dålig egenskap som försvårar tvätt och renhållning. I samband med salmonellasanering kasseras ett sådant golv – tvättning är omöjligt.</p> <p>Öppningarnas andel i ett dränerat golv är 2%, 5% eller 10%.</p> <p>I gamla avdelningar kan man bygga boxar med delvis spalt om boxens djup är 270 cm. Med 250 cm djup erhåller man inte en tillräckligt stor box. På ett par gårdar består golvet av betong och gjutjärnsgaller. Boxarnas storlek är 7–7,5 m². Fungerar någorlunda, rekommenderas dock inte för nybyggen.</p> <p>Som nyhet kommer Nguyen-golv nu till en gård (antagligen plastyta, varit i bruk ett par år i Danmark). Förväntas vara bra.</p> <p>Tidigare fanns torvboxar (20 cm), Hammarsboxen – dåliga resultat, diarré, mjölkfeber, dödlighet, underlaget varmnar.</p>	<p>På ny gård kommer helt ny typ av golv: stål som är ytbehandlad med gummiaktig plast. Ytan ger bra fäste för suggan. Under suggan gjutjärn på grund av hållbarhet och svalka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tätt golv i boet och utanför boet • I boets hörn (strax utanför boets väggar mot boxväggen) små områden med galler – grisarna har gärna avföring här • Dränerat golv mot väggen mittemot boet. Här diar grisarna särskilt då häcken fortfarande är stängd. • Galler längs boxens väggar. • Gjutjärn under suggan och stål vid bakbenen (bra fästa, hygieniskt och hållbart) <p>Betong: hygienien är ett problem.</p> <p>Max 50% galler är en utmaning ur hygiensynpunkt.</p>
<p>Golvmaterial: Placering av spalt och spaltens täthet</p>	<p>Spalt rekommenderas i boxens kanter, hörn och under fodertråget. Kanterna och särskilt hörn är grisarnas toaletter.</p>	<p>Spädgrisboets hörn, boxens ytterkanter.</p>

		Enligt lagen godkänt maximum 50% spalt är ganska lite, 60% vore optimalt. Problemet är att den fasta ytan ökar då boxen blir större. 50% lyckas då förhållandena kontrolleras bra (uppvärmning, kylning av rännan).	
Golvmaterial: Förhindrande av halka och grisarnas hudskador	Mönster på plastytor. Gjutjärn ganska bra, suggan ligger dock antagligen hellre på betong än på gjutjärn. Strö särskilt strax efter grisning. Förekommer att suggan trampat på grisarnas fötter. Kutterspån fungerar men får i början inte innehålla stickor (framknäna). Inget stort problem.	Plast, inte betong. Betong kan ströas, bättre. Betong som slits blir hela tiden sämre, ska ytbehandlas. Betonggolv (som är vanligt i gamla avdelningar) rekommenderas inte för fri grisning. Bekämpning av halka är att bekämpa väta. Dränerat golv överlägset jämfört med fast golv.	Nytt, ytbehandlat material.
Kortvarig fixering i häck: nödvändighet	På en del gårdar finns inte möjlighet till fixering. På de flesta gårdarna (3/4) fattas beslut om fixering separat för varje sugga: unga suggor i bra kondition får i regel grisa fritt. Gylta som levt hela sitt liv i grupp lönar sig kanske inte att sätta i häck. Gårdarna strävar i regel till minskad fixering – djurmaterial och boxar utvecklas.	Möjligheten till kortvarig fixering är viktig för att hantera dödligheten, skyddar grisarna genast efter födseln, då grisen söker sig till suggan – golv, förhållandehantering och genetik är dock också viktiga. De flesta gårdarna tillämpar kortvarig fixering.	Alla våra stora gårdar (dvs. fri grisningsgårdar, ca 1/3 av suggorna) har fri digivning, men på en del gårdar fixeras inte alla skuggor. Om t.ex. gyltor inte i något skede har hållits i häck, fixeras de inte heller i grisningshäck, men äldre suggor fixeras nog. Målet är ett förfarande som är bra för suggor, grisar, skötare och plånbok.
Kortvarig fixering: tid	Fixeringstiden varierar, i regel är målet att fixeringen ska ha börjat då grisningen inleds, t.ex. fixering på kvällen om mjölken		Personligen är jag av den åsikten att bästa tidpunkten för fixering är efter grisning. På

	<p>har stigit och om inte grisat på morgonen kan fixeringen ännu avbrytas.</p> <p>I allmänhet hålls suggan fixerad 2–3 dagar, hos en del frisläpps hon i samband med kastrering, hos en del beroende på sugga.</p>		<p>våra gårdar tillämpas detta inte, men vi testat på den nya gården.</p> <p>Fixering saggspecifikt kan vara besvärligt på en stor gård, borde finnas klara regler för hur man gör.</p> <p>Fixering strax innan grisning stör grisningen.</p> <p>I regel öppnas fixeringen under fjärde dagen, i praktiken efter kastrering. Bäst skulle vara att öppna dagen efter kastrering, eftersom grisarna strax efter kastrering inte mår riktigt bra. Vi prövar detta på den nya gården.</p> <p>En del gårdar vill fortsätta fixeringen under längre tid, men då är grundläggande saker inte i skick.</p>
Kortvarig fixering: Häckens storlek och läge i boxen	<p>Minst 2,20 m lång – suggan ska kunna ligga avslappnat! Får inte vara för smal: risk för spädgrisdödlighet, då suggan inte kan lägga sig naturligt. Trångt utrymme kan också oroa suggan, då det är besvärligt att lägga sig. Skyddsräcken är inte bra eller åtminstone onödiga. Så bred som möjligt är bra.</p>	<p>Funktion i daglig användning är viktigt – suggan ska gå att fixera snabbt och enkelt.</p>	<p>Minst 40 cm från vägg (liksom vid grisning i häck). Då ryms grisar och skötare in emellan.</p>
Användningen av strö	<p>Halm är ett bra strömaterial som också isolerar. Jutesäckar är ett bra komplement, särskilt om halmen försvinner snabbt – dock är det bättre att då öka på halmningsintensiteten, särskilt i grisningsskedet. Samtidigt kan man följa</p>	<p>Strö behövs, det har en viktig funktion (också att förhindra förstoppning) och strö används också på gårdarna.</p>	<p>Bättre att satsa på golvet kvaliteten än på strö. Grovfoder är däremot nyttigt för suggan: matsmältning, förebyggande av magsår, möjliggör lite finare malning av foder.</p>

	<p>med hur grisningen inleds och/eller förlöper.</p> <p>Hö har också goda egenskaper: smakar bra och har fodervärde. En del gårdar använder hö.</p> <p>Ensilage är också ett bra aktiveringsmaterial.</p> <p>Kutterspån fungerar, men får inte innehålla stickor i början (framknäna).</p>	<p>Ströet hålls riktigt bra på dränerat golv om det sprids på rätt ställe.</p> <p>Halm är mest allmänt strömaterial. Kornhalm vanligast, havrehalm skulle vara smakligare. Automat är bra, men inte enbart, eftersom dess tömningshastighet är svår att optimera. Halmning ska också utföras vid skötsel. Doseringen är noggrann, så man bemästrar både halmingens bestånd och nackdelarna för gödselhantering. För gödselhantering är kort halm bättre, lång hålls bättre i automat.</p> <p>Hö används också.</p>	<p>Halmens kvalitet är ett mycket stort problem i Finland! Under två år av tre är halmens kvalitet dålig. Gården ska vara noggrann.</p> <p>Ensilage är ett bättre aktiveringsmaterial, har också fodervärde. Erbjuds från höhäck. Vi testar detta på den nya gården. Tillräcklig åtgång nödvändig för att fodret inte ska förfara om man använder rundbalar.</p> <p>Hö är dammigare än halm och problemen med möss är större.</p> <p>Om golvet är bra (t.ex. ny gummiaktig yta), ger spånor inget mervärde, främst damm och kostnader. Med betonggolv dock nytta också.</p>
<p>Utfodring av suggan och vatten: torr- eller blötfoder?</p>	<p>Torrutfodring tillämpas. Bägge fungerar om systemet fungerar. Hygienen bättre (lättare) i torrutfodring. Blötutfodring bra om hygienen i skick.</p> <p>Energitätheten inte så viktig, eftersom utfodring kan utföras oftare, med fördelar: suggan stiger oftare upp, stöder totala foderintaget och drickandet. Få utfodringsgångar (med tanken att få aktiveringar leder till färre trampade grisar) är en dålig idé (foderintag, allmänkondition, kroppskontroll, bogsår) – visar sig i praktiken som bogsår!</p>	<p>Suggorna äter betydligt mera som fria, +10%, 10–11 fe? Agvännjningstiden påverkar förstås. Jämförande undersökning dock svår på gårdarna, då man en gjort stora förändringar.</p> <p>Bättre aptit -> juvret fungerar bättre på hela längden, även färre andra problem.</p>	<p>Mycket att utveckla inom utfodring. Flera problem beror på fel utfodring. Genetiken utvecklas så snabbt att utfodringen inte hinner med.</p> <p>Många problem med blötutfodring: hygien (både foder och box), besvärligt att göra olika blandningar, för diande kan intaget av torrs substans bli litet.</p> <p>För suggor är torrfoder bättre. För avvanda och slaktsvin blötfoder, eftersom långt tråg är nödvändigt.</p> <p>Problem också i konventionella torrfoderanläggningar: stor fodermängd på</p>

en gång, blandas ofta också med vatten (hygien).

På den nya gården:

- Till sinsuggor högre proteinhalt (unga) eller lägre proteinhalt (gamla), i slutet av dräktigheten hög för alla (grisarnas födelsevikt)
- Vid ankomst till grisningsavdelningen - > 2–3 dgr efter grisning mellanfoder: fiberrikt
- Digivningsfoder: mindre fibrer, mera energi och protein. Utfodring med 5–7 h intervaller. Suggan beställer sin foderranson (sensor) som är 100 g torrfoder. Om suggan inte äter sin ranson inom 3 timmar, alarmerar systemet. Till en början max 4 kg -> tom. 12–14 kg/dag.

Fri sugga som diar behöver mera energi. Digivningsfodret ska vara mycket energirikt – men det lämpar sig inte för grisningsskedet!

Suggan borde utfodras med 6 h intervaller. 5–7 ggr/dag.

Det får inte bli en för lång tid mellan foderintag och grisning, så att energin räcker till för grisningen.

Inte sinsuggors foder före grisningen, eftersom mycket protein gör juvret hårt. För

			<p>mycket fiber och för lite energi. Suggan mår inte bra!</p> <p>Rätt kondition vid grisningen mycket viktigt!</p>
Fråga	Snellman Köttförädling Ab	A-Producenter Ab	HKScan Ab
<p>Suggans utfodring och vatten: Placering av fodertråg och vattenpunkt</p>	<p>Galler under tråget rekommenderas! Man kan kippa tråget, och eventuellt läckande vatten smutsar inte.</p> <p>Goda erfarenheter av två vattennipplar (tråg + boxens bakre del), grisarnas nippel i samma.</p> <p>Vattnet separat, INTE via fodret! Om suggan är sjuk och fodret inte smakar, ska den ändå kunna dricka vatten.</p> <p>Möjligheten att rengöra tråget viktig.</p>	<p>Kopp är en bra lösning på ett par gårdar. Rengörs för hand, smutsas då och då ner. Redan 1 dygn gamla dricker, suggan också bra före grisning.</p> <p>Om ingen kopp, är det bra att tappa vatten t.ex. i tråget, särskilt före grisning.</p> <p>I Sydeuropa vanligt med torrutfodring och vattenkopp.</p>	<p>Nippel i anslutning till tråget, strömning 3–4 l/min.</p> <p>I Sverige ofta en nippel till på området med galler, där suggans och grisarnas nipplar ovanför varandra. Där är boxarna dock olika.</p>
<p>Suggans utfodring och vatten: Gemensam utfodring (family feeding)</p>	<p>Tillämpas inte just, men någon producent har nämnt att grisarna lär sig äta då de släpps till suggans tråg.</p>	<p>Ett möjligt sätt att öka grisarnas foderintag före avvänjning. Tillämpas inte.</p>	<p>Under begrundan. Nyttigt särskilt under de två första veckorna, suggan skulle lära sina grisar.</p> <p>En intressant produkt är holländarnas müsli som innehåller allt möjligt intressant att äta och annat material. Intressant också för suggan.</p> <p>Nu utfodrar vi till en början grisarna på golvet så att suggan också får lite och grisarna apar efter.</p>

<p>Grisarnas utfodring och vatten</p>	<p>Tillgång till avvänjningsfoder, skiljd plats inte på golvet.</p>	<p>Nutrix verkar bra, lär sig dock inte dricka vattens särskilt bra, eftersom behovet inte stort.</p> <p>Utfodring: kan vara ett problem att inte lär sig äta foder då suggan diar så bra. Rum för förbättring!</p> <p>Grisarnas kopp ofta nära suggans tråg (lär sig). Snyggt också intill boet. Ska vara lätt att rengöra från gången. Flera utfodringsgångar (>2) särskilt under de sista veckorna.</p> <p>Utveckling: automatik, långt tråg. Den senare förutsätter större boxar, 8 m².</p> <p>I avvänjningsavdelningen borde grisarna ha samma vattenanordning som i grisningsboxen.</p>	<p>Grisarnas problem med ätandet i fri grisning beror inte på suggans förbättrade mjölkproduktion, utan på fel i sättet att servera fodret: traditionellt nära avföringsområdet på ett ställe som är svårt att rengöra, långt från suggans huvud – lockar inte grisen att äta!</p> <p>Rätt sätt: utfodringen inleds genast, det är bråttom att lära grisarna att äta! Under de första dagarna utfodring på golvet nära boet och suggans huvud på en rymlig plats som suggan också när delvis. Senare läggs utfodraren på samma ställe. Grisarna utfodras samtidigt med suggan.</p> <p>På nya gården matas grisarna i ett utrymme som är stängt för suggan, över 1,5 m². Fodret kan också ges på andra ställen, t.ex. i boxens hörn finns det utrymme.</p> <p>Vatten: nippel eller kopp för grisarna (båda fungerar) nära suggans tråg. Nippeln får inte ha alltför högt tryck! För koppar är hygien en utmaning. Bättre om samma dricksarrangemang som i avvänjningsavdelningen.</p>
<p>Luftväxling, miljö</p>	<p>Suggans beteende kontrolleras med förhållandena. Temperaturen har mycket stor betydelse för boxens funktion! Boet ska vara varmt och rummet svalt. I början är många försiktiga, men rummet får vara under 20 grader.</p>	<p>Största delen har inluftluckor, eftersom lösningen är billig. Ger goda förhållanden.</p> <p>Regleringen av förhållanden underlättas av att det finns färre djur än vanligt i frigrisningsavdelningen.</p>	<p>Största problemen i fri grisning är utfodring och för hög värme.</p> <p>Avdelningen ska vara varm vid grisningen och det får inte förekomma drag. Temperaturen ska sänkas mycket snabbt (för att hålla</p>

	<p>Den kalla ersättande luften sköljer gödselrännorna och lyfter upp den ammoniakhaltiga luften därifrån, vilket är mycket illa. Detta förhindras genom att styra den ersättande luften och genom uppvärmning. - Åtminstone förekommer detta hos slaktsvin, sannolikt samma risk i stora grisningsboxar.</p>	<p>Avdelningens temperatur sänks snabbare än i häckavdelningar. Sluttemperaturen är den samma. Svalkan styr grisarna till boet, förbättrar saggans aptit, förhindrar ammoniak i luften och förbättrar arbetsförhållanden.</p> <p>Åldersvariationen får inte vara för stor i gruppen – en vecka är för mycket. Saggorna ska alltså hämtas att grisa i rätt ordning och vid rätt tid.</p>	<p>grisarna i boet) och drag får också förekomma.</p> <p>På den nya gården försöker man styra saggans beteende genom att leda sval inluft till boxens främre del. Större antal inluftluckor. Mellantaket är isolerat för att förhindra att inluften upphettas.</p>
<p>Kommersiella boxlösningar</p>		<p>Som helhet fungerar fri grisning riktigt bra. För ca 5 år sedan gjorde vi mycket hemläxor. Kunnandet är från utlandet, mycket tillämpande.</p> <p>Boxarna utvecklas hela tiden i samarbete med gårdarna, konstruktionerna ändras. Flera praktiska problem längs vägen och gårdarna har ändrat sina konstruktioner, vilket har lett till pågående strider.</p> <p>Schauer inga stora förändringar. BD flera variationer, fungerande – versionen i Seges försök inte så bra. Alla leverantörer har lyckats riktigt bra, fungerande boxar.</p> <p>Problem att boxarna inte riktigt ryms i gamla avdelningar. Betonggolv (typiskt för gamla avdelningar) rekommenderas inte för fri grisning.</p>	

Grishörna: Storlek		<p>Boet måste vara bra!</p> <p>0,1 m² per gris rekommenderas nu, avgörande inverkan på planeringen av boxen. Suggans digivningskapacitet är 14.</p> <p>Avgörande att alla ryms i boet så att avdelningen kan hållas tillräckligt sval. Målet är att grisarna ligger som sillar i en burk. Därför är boet en långsmal rektangel.</p> <p>Om golvet mosaik och över 6,5 m² box, kan man i byggnadsskedet lämna en option att utvidga boet genom att byta en bit till värmeskiva.</p>	<p>Vi planerade 1,0 m² bon, men leverantören berättade om problem i Norge: en del av boet används som toalett. Vi har fortfarande 0,9 m², men utanför boet finns utfodringsutrymme som är avstängt för suggan. På den nya gården är ytan totalt minst 1,5 m².</p>
Grishörna: Golvmaterial, strö, läge		<p>I boxen i längdriktning, så att grisarna fås att ligga intill varandra – lyckas inte så bra i ett hörn.</p>	<p>Tätt golv som fortsätter utanför boet, där det dock inte finns golvvärme.</p> <p>På våra gårdar (också den nya gården) är boet i ett hörn. Viktigt att suggan ser grisarna i boet.</p> <p>Strö: Spånor inte bra, inte mjuka för grisarna. Bättre att satsa på golvets kvalitet.</p>
Grishörna: Uppvärmning	<p>Golvvärme härskande. Uppvärmning av bon och avdelningar ska gå att styra separat.</p>	<p>Värmelampa inte alltid nödvändig, golvvärme räcker, 80 % går utan lampa. Värmen ska gå att reglera exakt. Bäst om temperaturen går att justera separat för varje box (inte i bruk).</p> <p>Om det finns ålderskillnader i gruppen (undviks!), kan lampa behövas och en lampa är bra att ha i reserv.</p>	<p>På nya gården vattenburen golvvärme och sensorstyrd infrarödvärmare. Lampa finns också i boen.</p>

		<p>Golvvärme är förmånligare att producera (flis, värmepump).</p> <p>Belysning behövs i boet, numera led.</p>	
Grishörna: Övrigt	<p>Lite annorlunda planering med fri sugga (mera kvadratisk box), suggan borde ändå fås att ligga nära boet – förverkligas sannolikt bättre i kvadratisk box. Ska gå att stänga. Lätt att ta upp grisar.</p>		<p>Öppningen ska vara tillräckligt stor så att suggan ser grisarna bra. Då grisarna är stora kräver också luftväxlingen en tillräckligt stor öppning.</p>
Skötsel av stora kullar	<p>Inte stor skillnad jämfört med att suggan fixeras. Födelsevikt, livskraft, fullgången (tvingad förlossningsrutin dålig!). Små, svaga grisar trampas lättare.</p> <p>Tillskottsmjolk kan vara vettigt efter råmjölken – i första hand dock genom aktivt stöd av diandet! Sköt om suggan så sköter den om grisarna (och blir dräktig osv osv).</p> <p>lakttagande av en fri sugga är mycket lättare än av en fixerad sugga. Problemen upptäcks tidigare och tips om vad som är fel.</p>	<p>Professionellt ingen skillnad jämfört med konventionell, utom att färre småväxta som flyttas senare då det kommer mera mjolk.</p>	<p>Såsom i konventionell grisning. Utfodring av suggan viktigast så den mår bra och ger di. Digivningsproblem i början leder lätt till större problem, då det förekommer magra grisar och man börjar flytta grisar och kullar. göra ammor, delavvänja osv. Flera kullar lider på vägen.</p> <p>Delning av kullar genomförs ofta alltför sent. Borde inledas redan under grisningen då det klarnar att det är en stor kull på kommande. Suggan ska iakttas med tanke på störning och aggressivitet.</p> <p>Utjämning av kullar inom 12–24 h fungerar bra. Nödvändigt då det är stora skillnader i kullarnas storlek. Stora kullar är inte per automatik en dålig sak – suggan ska utfodras tillräckligt, särskilt under de sista dräktighetsveckorna! Då finns ett stort behov av särskilt lysin (grisar, juver). I grisningsskedet borde övergångsfoder användas.</p>

			<p>Grisarna stängs under de första dagarna in i boet och samtidigt sänks temperaturen i avdelningen. Det är nödvändigt att golvvärmen fungerar precis som tänkt!</p> <p>Kullarnas storlek är tillräcklig och 16 fungerande spenar är tillräckligt. Suggan borde klara av att avvänja 14–15 grisar.</p>
	<p>Att lämna grisarna i boxen efter avvänjning</p> <p>Flyttas i allmänhet samma dag, någon kan lämna för några dagar. En producent planerar att ta suggan skilt vid 3 veckor och betäckning. Suggans skilda område tas efter avvänjning i bruk av grisarna.</p>	<p>På en del gårdar en kort tid, men ingen har för många grisningsplatser. Möjligheterna beror på rotationen.</p> <p>Kullar slås inte ihop. Grannarna borde vara av samma storlek. Helst ingen blandning i något skede.</p>	<p>Jag skulle ha lust att pröva på avvänjning i två faser, där grisarna lämnas kvar i grisningsboxen 2–5 dagar, tills de äter bra.</p> <p>Avvänjning i grisningsboxen lyckas inte, så många saker som borde optimeras i boxen.</p>
<p>Hantering av suggorna: Flyttning till boxen, medicinering</p>	<p>Det ska gå att flytta en sugga åt gången utan att öppna/stänga andra boxar.</p>		<p>På de flesta gårdarna är häckens väggar svåra att flytta. På den nya gården satsas det på det här: väggen går lätt att "ta med sig", lätt att låsa.</p>
<p>Ingång till boxen</p>	<p>Det kunde vara bra om gödselgången kunde öppnas för genomfart (grindar) + en annan dörr framtill, skulle bli mellanvägg mot gödselgången (dessa är alltså inte bruk). Gödselluckan kunde vara under en grind, mindre risk för grisarna.</p>	<p>Boxarna numera i längdriktning (eftersom boet fordrar så mycket utrymme). I Danmark boxar som sköts bakifrån – tråget på ena sidan – lämpar sig inte för blötutfodring.</p>	
<p>Rengöring/renhållning av boxen</p>	<p>Stor variation mellan gårdarnas städning/behov av städning. Luftväxling, golvmaterial inverkar. Under rengöringsarbetet bra att observera djuren och upprätthålla en relation till djuren.</p>	<p>Bakre delen av boxen är i praktiken gödselgång. Framför allt mål att upprätthålla hygien med spalt på rätta ställen och kontrollerade förhållanden.</p>	<p>På den nya gården gödsellucka under dörren. Behov av lite skrapande. Rengöring viktigt under 5–7 första dagarna.</p>

	<p>Arbetet kunde heta observation av djuren, inte att skrapa gödsel (även om bägge arbetena utförs)!</p>	<p>Behovet av att skrapa gödsel ska minimeras med val av golv och kontroll av förhållanden. Detta lyckas i regel bra. Till 80% är renheten på god nivå – före grisning kan man vara tvungen att skrapa, snart därefter ska boxen fungera (grisarnas rörelse fäller gödseln, suggans avföring också mjukare efter grisningen). Skrapandet sprider också smittor.</p> <p>Gödsellucka är bra, men det den ska behövas endast i början.</p> <p>Skrapor sällsynta, de förorsakar ammoniakproblem, även dyrare. Utsugning av gödsel dominerande.</p>	<p>Viktigt att övergångsperiodens utfodring lyckas, minskar också mängden skadliga bakterier i suggans avföring (främst klostrider).</p>
<p>Suggornas (problem) beteende</p>	<p>Fixering inte nödvändigt, men mycket rekommendabelt att möjligheten finns. Få aggressiva suggor, men det ska gå att klara av också sådana situationer. Våg och klövvårdsbox om inte häck.</p> <p>Begrunda orsakerna till aggressiviteten? Stark modersdrift/dåliga erfarenheter/ärfdigt/rädsla eller otrygghet?</p>	<p>Oberoende v system, behövs en bra relation, så är allting enklare! Rädsla får inte förekomma. Relationens betydelse kanske större i fri grisning. Fertilitet! Gyltans rädsla vid grisning!</p> <p>Automatisk grind mellan sugga och människa, oberoende av om det behövs eller inte.</p>	<p>JEn del problem med aggressiva suggor, bitning förekommit. Dock sällsynt. Lugn in i boxen och använd tid för att observera suggan.</p>
<p>Bobyggande</p>	<p>Halm är bra. Halm isolerar också. Jutesäckar också bra komplement särskilt om halmen försvinner snabbt (dock bättre att halma oftare särskilt i grisningsfasen, samtidigt kan man följa med hur grisningen börjar/framskrider).</p>	<p>Halm eller hö för bobyggande. Jutesäckar intresserar producenterna, men biosäkerheten ännu olöst. Används inte så mycket, inte heller som inredning. Kombination kunde vara bra (fibers effekt på tarmen).</p>	<p>Om bra halm, ges den för bobyggande 2–3 dagar före grisning, då bobyggnadsbehovet börjar, inte tidigare. Då ger man mycket halm. Det är onödigt arbete att halma en liten mängd på golvet under t.ex. en veckas tid, under denna tid får det hellre finnas halm i häcken.</p>

Fråga	Snellman Köttförädling Ab	A-Producenter Ab	HKScan Ab
Grisningsplats och -ställning och grisningshjälp	<p>Grisningsställningen påverkas av golv, luftväxling osv; skyddsörsbåge i golvet kunde vara möjlig, inte prövad; trångt boutrymme (typ PigSAFE) -> grisar i regel på rätt ställe.</p> <p>Behovet av grisningshjälp har minskat mycket, inget problem. Bra relation -> människan är ingen störning. Hellre satsa på bra förhållande än på så lite störning som möjligt (eftersom hjälpen blir en störning). Bra att vänja suggorna vid livets ljud och alla slags sysslor, så de inte blir störda.</p>		<p>Om det behövs hjälp är det ofta ett tecken på att någonting är fel. Utfodringen ordnas så att det inte blir förstoppning. Avdelningen är lugn och belysningen dämpad. Hjälp borde behövas mycket sällan, främst med någon fet sugga.</p> <p>Om man blir tvungen att hjälpa lämnas häcken ofta öppen (häckens bakre del redan avlägsnad).</p>
Stöda suggans omsorgsfulla beteende	Suggans ålder och kondition. T.ex. en med dåliga ben ofta likgiltig. Dåliga utmönstras. Skillnaderna större mellan individer än mellan raser – djurval mera än val av ras.		Grunderna: utfodring, förhållanden.
Grisdödlighet	Dödlighet har förekommit i inledningsfasen (t.ex. suggor som tidigare grisat i häck, lite motion under sintiden -> muskelkondition)	<p>Typiskt -1 gris/kull (-> -30 €/grisning och på årsnivå -70€/sugga). Etiska sidan! I Sverige sämre produktivitet på grund av dödlighet.</p> <p>Möjligheten till kortvarig individuell fixering viktig för att bemästra dödligheten, skyddar grisarna genast efter födseln, då grisen söker sig till suggan – golv, förhållanden och genetik också viktiga.</p>	<p>Det finns gårdar med hög och låg dödlighet både bland frigrisarna och fixerarna. Förändringen vid övergång till fri digivning har också gått åt båda hållen. I regel har dödligheten hållits oförändrad eller minskat. Fri digivning förorsakar under inga omständigheter dödlighet.</p> <p>Allmänt taget har spädgrisdödligheten minskat under de senaste åren.</p>

<p>Övriga viktiga saker</p>	<p>Relationen mellan människa och djur: redan före första insemineringen. T.ex. människa = underhållning, mat. För galtarna längre tradition i detta.</p> <p>Mera arbetstid? Minskar egentligen den tid som används för observation – fri sugga lättare att observera då den stiger upp t.ex. när man sprider strö. Man behöver inte be fri att stiga upp, man ser om den legat på samma ställe hela dagen. Kommentarer om arbetsåtgång varierar, ofta mera vid ströande, men många anser att städningen underlättas.</p> <p>Alla konstruktioner ska vara väl fästa och så höga att suggan inte försöker hoppa över dem. Sugga har fått lös grind, försökt hoppa över och blivit att hänga, dött.</p>	<p>I finländska förhållanden betonas lönsamhet och bemästrande av arbetsmängden. Enheterna är stora, marginalerna små. Fri grisning måste löna sig och fungera, annars blir den inte vanligare i Finland.</p> <p>Fertilitet: i början kunnat förekomma problem (ingen brunst. t.ex.), ingen större förändring. I teorin färre suggor som inte äter i fri grisning, kunde anta att effekten positiv? Å andra sidan problem med magrande. Större grisar kan plockas till "grötbox" (delvis avvänjning).</p> <p>Suggans konditionsklass viktig, liksom grisarnas födelsevikt. Ingen specifik förädling för fri grisning, snarare fråga om urval på gården. Gammal, klumpig sugga lämpar sig inte för fri grisning. TN starkt förädlad till fri grisning.</p> <p>Investeringen bereds i praktiken minst två år. Möjligt endast på gårdar som har ekonomin i skick!</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. NTM-centralen godkänner ritningarna – endast livskraftiga gårdar som kan påvisa tillräcklig lönsamhet/utvecklingspotential, får inte ha för stora skulder. 2. Bankens kreditbeslut 3. Understött byggande (30–40%) 	<p>Förhållande mellan människa och djur: "If you want a nice sow, treat it nicely".</p> <p>Om all kontakt är sprutor, kan man inte vänta sig en bra relation – under uppfödningen ges ett tiotal vaccinationer!</p> <p>T.ex: före du går in i grisningsavdelning före grisning, ge alltid en näve halm -> lär sig snabbt vänta sig någonting positivt.</p> <p>Producenterna måste lära sig att identifiera problemen tidigare. Ofta fråga om grunder. Ofta kan orsaken ses redan i tidigare skede av produktionen.</p> <p>Producenterna i behov av mera praktiskt stöd och rådgivning. Sakkunniga borde besöka svinhusen som aktiva sakkunniga observatörer. Gårdarna besöks nog av olika företag och organisationer och det finns information att hämta på t.ex. seminarier, men det är inte alltid lätt att föra informationen till svinhuset.</p> <p>I frigrisningsstall skulle det vara mycket viktigt att placera avdelningens grisningar på ett kort tidsintervall, eftersom temperaturen borde sänkas snabbt efter grisning (då det ska vara varmt). T.ex. en veckas åldersskillnad är ett enormt problem.</p>
-----------------------------	---	--	--

		<p>I Norge betydligt småskaligare – kvotsystem, höga priser på grisar och kött.</p> <p>Enorm investering för 15–20 år – endast för solida gårdar.</p> <p>För närvarande kostar en frigrisningsavdelning lika mycket som ett helt suggstall för 15 år sedan.</p>	
--	--	---	--